

Szerkesztőség
és kiadóhivatal:
Budapest,
I., Györi-út 13.

BOTOND

Szépirodalmi és tudományos folyóirat
Megjelenik havonként

Egyes szám ára
6000 korona
Egész évre
60.000 korona

A lelkek megértése.

Jézus születésének évfordulója körül járunk. Így időszerű gondolatainkat Krisztushoz fűzni. A Megváltó lényegét legjobban a szeretet fejezi ki. S ha most fölteszem a kérdést, vajjon mi a szeretet? akkor úgylátom, olyan helyzetben vagyunk, mint amikor Szt. Ágostonnak arra kellett feleletet adni, hogy mi az idő. Azaz nekünk is azt kell mondanunk amíg nem kérdezik, hogy mi a szeretet, addig tudjuk, de mihelyt kérdezik, akkor már nem tudjuk. A szeretet ennek megfelelőleg olyan tartalom, amely inkább intuíció, mint diskurzív gondolkodás útján ragadható meg; lényegét inkább közvetlenül kell megéreznem, mint eszközök útján hozzá közelebb jutnom. S ha a szeretet tartalmát ennek ellenére mégis fogalmi úton törekszünk meghatározni, akkor azt kell megállapítanunk, hogy a szeretet legfőbb kritériuma olyan tevékenység, amelynek nyomán embertársainkat támogatjuk a legfőbb érték: az igazság felé való törekvésben. A szeretet eme megnyilatkozása egyúttal magában foglalja a magunk haladását is az igazság irányában, amely igazság ránk nézve Krisztust jelenti.

Igy a szeretet elsősorban Krisztus keresését jelenti, embertársaink iránt való szeretetünk pedig azt jelenti, hogy azokban is kutatjuk és élesztgetjük a Krisztus felé irányuló csírákat. Szt. Ágoston is alaperénynek tekintette a szeretetet; a többi erényben csak ennek az elágazásait látta. Az antik négy erényt a szeretet egy-egy formájának fogja fel. Így a bölcsesség annyiban szeretet, amennyiben élesen megkülönbözteti azt, ami Istenhez vezet — attól, ami Istentől eltávolít. A bátorság is szeretet, mert a szeretet kedvéért mindent bátran elvisel. Hasonlóképpen szeretet a mértékletesség és igazságosság is.

Ha a szeretet így megadott általános keretét némileg közelebbi tartalommal is akarjuk ellátni, akkor mindenekelőtt azt a tényt kell konstatálnunk, hogy minden ember sajátos módon halad a legfőbb érték irányában. Ebből következik, hogy a szeretet erényét csak úgy gyakorolhatjuk, ha tanulmányozzuk és megértjük az egyesek ama sajátos útját, amely az ő szempontjukból Krisztushoz vezet. A lelkek eme megértése a szeretet *conditio sine qua non*-ja. Szeretet és lelki megértés sok vonatkozásban teljesen fedik egymást.

S ha most a lelki megértés különböző irányait és megnyilatkozá-

sait keressük, akkor eszembe jut Aristoteles államtana, amelyben a Stagirita a család (ezekből alakul az állam) három viszonylatát különbözteti meg; a családfő és a rabszolga, a férj és a feleség, az atya és a gyermekek viszonyát. — Ezt még meg kell toldanunk a nemzetnevelő (tanító, tanár) és tanítvány viszonyával.

A családfő és a rabszolga viszonya a mai időkben a munkaadó és a munkás viszonyát jelenti. Vajjon milyen értelmét kell itt a lelkek megértésének adnunk? Úgy gondolom, a munkaadó azzal érti meg a munkását, ha egyrészt a vele való érintkezésben kifejezésre jut, hogy munkásában becsüli az emberi méltóságot, másrészt a munkás megértése azt is jelenti, hogy illetményeinek megállapításában arra törekszünk, hogy családját tisztességesen eltarthassa. — Viszont ha munkás vagyok, úgy értem meg a munkaadómat, ha teljesen magamévá teszem annak ama kívánságát, hogy a munka lelkiismeretesen végeztessék el; ha a rábízott munkában úgy dolgozom, mintha egyrészt magamnak csinálnám azt, másrészt mintha nekem kellene a munkát fizetnem. Azaz mind a munka minősége, mind a munkára fordított idő tekintetében a munkaadóm hangulatát törekszem sajátommá tenni. Jellemző ellentmondást jelent, a megértés negációját tárja elének ama kőműves magatartása, aki mint alkalmazott panaszkodott a kevés órabér miatt, amikor pedig maga lesz vállalkozóvá, még kevesebb órabért fizet, mint amennyit ő azelőtt kapott. Vajjon ilyennek *kell* lennie az embernek? Tagadom.

Ha a második viszont (férj és feleség) nézzük a lelki megértés szempontjából, akkor — sok harmónikus megnyilatkozás mellett — itt is sokszor találjuk a kétféle értékmérő használatát. Hol az egyik, hol a másik fél alkalmazza a quod licet Jovi, non licet bovi nemes elvét. Sok helyütt az is idéz elő nehézségeket, hogy különböző természetű munkák lehető egyforma értékelése alapján kell egymást megérteniök. Sokszor nehézségeket támaszt egymás anyagi és szellemi szükségleteinek megértése is.

Ha a szülők és a gyermek viszonyát nézzük, akkor nagyon sokszor azt a nagyon fonák helyzetet tapasztaljuk, hogy a kicsiny gyermekeket a szülők szabadjára eresztik; kötelességüknek tekintik, hogy minden kívánságukat teljesítsék; inkább ők engedelmességek, mint a gyermekek. Viszont ha a gyermekek felnőttek, akkor pedig akárhányszor azt látjuk, hogy a szülők bizonyos hatalmat akarnak gyakorolni gyermekük felett. Kifogás tárgyává teszik nemcsak az esetleges helytelen eljárásaikat (ilyenkor — kellő tapintat mellett — általában jól járnak el), hanem azt is, hogy miért indultak el jobblábbal, mikor a ballábat kellett volna először mozgásba hozni. — Nyilvánvaló, hogy ezeknek éppen az ellenkezőjét kellene zsinórmértéknek tekinteni. A szülő értse meg, hogy kiskorú gyermekének feltétlenül szüksége van az ő energikus vezetésére,

viszont felnőtt gyermeke relativ önálló életre törekszik.

Végül következik a nemzetnevelő és a tanítvány kölcsönös megértése. Ez a legnehezebb problémák egyike. Mit jelent az, hogy a tanár megérti a diák lelkét? Bizonyára azt, hogy a diák lelke sajátos struktúrát mutat és a tanár kötelességének tekinti, hogy tanítványait ezen sajátos struktúra szellemében az eszmények felé való úton támogassa: Mindannyian sajátos egyéniségek vagyunk, akik sajátos személyiségek felé törekszünk. E területen a tanár csak akkor lehet igazságos, ha mintegy a diák fejével gondolkodik. Természetesen ez nem jelenti a növendék színvonalán való megmaradást, még kevésbé az értékkel ellenkező irány támogatását, hanem azt, hogy a nevelő diák sajátlagos lelki nivójáról keresi az utat fölfelé. A nemzetnevelőnek mintegy össze kell olvadni tanítványának lelkével, úgy hogy ez az egyesített szellemi élet az általa meglátott eszmények irányában haladjon tovább. Ahány tanítványa van a tanárnak, ugyanannyi beleélésre van szüksége. A lelkek megértése ilyen sajátos individualizálást kíván. Az uniformizálásra való törekvés az egyéni értékek gyengítésére vezet. Csak az értékeink egyformák, egyetemesek, objektívek, az azok felé való törekvés — bizonyos általános methodikai elvek keretén belül — annyiféle, ahányan vagyunk. Ha a nevelő ezt megérti, sokkal közelebb jut tanítványainak lelkéhez, sokkal szinesebb szellemi világ útjait egyengeti, mintha azt kívánná, hogy az objektív érték mindenkiben egészen egyformán nyilatkozzék meg. Ez a megértés a szeretet egyik legfőbb kifejezője.

Azonban az éremnek két oldala van. A tanár és diák viszonyában akkor teljes a megértés, ha az kölcsönös; azaz ha a diák is megérti tanárának a törekvéseit, ha a tanítvány a közvetlen beleélés mellett analógiás következtetés útján is iparkodik közelebb jutni tanárának lelki világához. Akárhányszor tapasztaljuk, hogy a diák hangos szándékainak meg nem értése, törekvéseinek félreértése miatt; ő maga pedig nem is gondol arra, hogy az ő részéről is megkívántatnék a tanár bizonyos eljárásának a megértése. E sorok írójának volt egyszer olyan esete, amikor a diák azon panaszkodik, hogy az ő hangját már ismételtlen félreértették, miközben — azaz ugyanezzel a panaszkodással adott kifejezést annak, hogy — tulajdonképen maga értette félre tanárának szavait és azt a hangot, amellyel azokat a szavakat mondotta. Csak az a tanítvány számíthat tanárának a megértésére, tanárának teljes megértésére, aki bizonyos fokig ezt a megértést viszonzza.

Próbáljuk a szeretet ünnepét azzal bensőségesebbé tenni, hogy magunkba tekintünk és megkérdezzük önmagunktól, vajjon a különböző életviszonylatokban mint munkaadó vagy munkás, mint férj vagy feleség, mint szülő vagy gyermek, mint tanár (tanító) vagy tanítvány megértettem-e a velem érintkező lelkeket a fentebbiek értelmében, vagy pedig

voltak-e fogyatékoságaim ezen a téren? Aki ilyen kérdésig eljutott, még ha fogyatékoságot is állapít meg önmagában, már több szeretet melegében ünnepelhet, mert egészen bizonyos, hogy a jövő évi karácsony még teljesebb harmóniát fog lelki világában találni.

A nemzetnevelő egyik legfőbb feladata ennek az önmagunkba való tekintésnek, az összes életviszonylatokban a lelkek megértésének az útját előkészíteni. — A megértés kiindulását a hivatott nevelőtől várjuk, aki sokszor még azt is tartozik megérteni, hogy őt néha meg nem értik.

Dr. Frank Antal.

Szegénylegény nótája.

*Beh zord lehet az Oltnál, Marosnál:
A zuzmara, a hó már leesett.
Mégis oda szeretnék vánszorogni.
Elfáradt lábammal: sírt keresek.*

*Ködös november kóborlója lettem,
Csipkés kis habkendőd szívem felett,
Botorkálok árván magamban,
A szőnyegem: fakúlt kis leveled.*

*S most is neved mondogatom magamban
Szégyeltél engem? nem vitatom igazad.
Féltél miattam? édesem okos vagy.
Gúnyolj ki engemet, szeress, kacagj.*

*Nincs földem, otthonom: hová követnél?
Amit kaptál tőlem: pár költemény,
Rajongó hódolat, merész dicséret.
Poétád kőszáló szegénylegény.*

*Beh zord lehet az Oltnál, Marosnál,
A zuzmara a hó már leesett.
Habkendőd szemedőm, Isten áldjon.*

Egy rongy szdmüzöttel lesz kevesebb.

MIHÁLY LÁSZLÓ.